

วารสารพุทธศาสนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Journal of Buddhist Studies Chulalongkorn University

ISSN 0858-8325 © ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๗

บทบรรณาธิการ

ห้ามกะเทยเป็นพระ ห้ามพระเป็นกะเทย

ปัญหาเรื่องพระกะเทย พระตุ๊ด หรือพระบัณเฑาะก์ เป็นปัญหาที่วิพากษ์วิจารณ์อย่างมากในสังคมไทยปัจจุบัน เพราะตามพระวินัย บัณเฑาะก์บวชไม่ได้ หากบวชก็ให้สึกเสีย ปัญหานี้ก็เช่นเดียวกับปัญหาอื่นๆ ที่มีต่อพระศาสนา ในปัจจุบัน คือ มีผู้พยายามใช้เหตุผลอื่นๆ ที่มีใช้เหตุผลทางศาสนามาเป็นข้ออ้าง ด้วยมุ่งหมายว่าพระพุทธศาสนา ควรจะยอมให้บัณเฑาะก์บวชได้ ศาสนาเป็นสถาบันทางสังคม จึงควรเปลี่ยนแปลงตามสังคม เหตุผลดังกล่าวใช้ได้หรือไม่ เป็นเรื่องที่พุทธศาสนิกชนควรพิจารณาด้วยความรอบคอบ

คำว่า **กะเทย** หมายถึง ผิดธรรมชาติ หากเป็นพืชก็ไม่มีเมล็ด เช่น ชมพูesa แหวกหรือชมพู่าเหมียว โดยปกติมีทรงอวบสมบูรณ์ แต่จะมีบางผล มีลักษณะลีบ ไม่มีเมล็ด ทำพันธุ์ไม่ได้ บางต้นผลเป็นกะเทยเกือบทั้งต้นก็มี คนไทยแปลคำบาลี ปญทุก หรือ บัณเฑาะก์ ว่า กะเทย แต่คำ ๒ คำนี้เมื่อถึงปัจจุบันเกิดปัญหาเรื่องความหมาย คือ คำว่า กะเทย ในทางวิทยาศาสตร์หมายถึง คนที่มีอวัยวะ

เพศสองเพศ (hermaphrodite) แต่ปัจจุบันหมายถึงคนที่ชอบเสพกามกับผู้ชายด้วยกันและบางคนอาจมีจริตเป็นหญิง ส่วนคำว่า บัณเฑาะก์ มีสองความหมาย คือ ผู้ชายที่ถูกตอนหรือชั้นที่ความหมายหนึ่ง กับชายผู้มีราคะกล้าและชอบเสพกามกับคนเพศเดียวกันอีกความหมายหนึ่ง บัณเฑาะก์ความหมายแรกในปัจจุบันมีปัญหา คือ ชั้นที่เป็นผู้ชายที่ถูกตอน ไม่สามารถร่วมเพศกับผู้หญิงในลักษณะปกติได้ ผู้ชายที่ทำหมันในปัจจุบันไม่ได้ถูกตอนแบบชั้นที่ คือ ยังร่วมเพศกับผู้หญิงได้เหมือนผู้ชายปกติ เช่นนี้จะนับเป็นชั้นที่ด้วยหรือไม่ กะเทยในความหมาย ผู้ชายที่มีอวัยวะเพศสองอย่างก็ไม่ใช่บัณเฑาะก์ที่พูดไว้ในพระไตรปิฎก

ในพระไตรปิฎก มหาวรรค มหาขันธกะ ห้ามบัณเฑาะก์มิให้อุปสมบท เรื่องมีดังนี้

ก็โดยสมัยนั้นแล บัณเฑาะก์คนหนึ่ง
บวชในสำนักภิกษุ เธอเข้าไปหาภิกษุหนุ่มๆ
แล้วพูดชวนอย่างนี้ว่า มาเถิดท่านทั้งหลาย จง
ประทุษร้ายข้าพเจ้า ภิกษุทั้งหลายพูดรุกราน

ว่า เจ้าบั้นเฑาะก์จงฉิบหาย เจ้าบั้นเฑาะก์จงพิณาศ จะประโยชน์อะไรด้วยเจ้า เธอถูกพวกภิกษุพุดรุกราน จึงเข้าไปหาสามเณรโค่งผู้มีร่างล่ำสันแล้วพูดชวนอย่างนี้ว่า มาเถิดท่านทั้งหลาย จงประทุษร้ายข้าพเจ้า พวกสามเณรพุดรุกรานว่า เจ้าบั้นเฑาะก์จงฉิบหาย เจ้าบั้นเฑาะก์จงพิณาศ จะประโยชน์อะไรด้วยเจ้า เธอถูกพวกสามเณรพุดรุกราน จึงเข้าไปหาพวกคนเลี้ยงช้างคนเลี้ยงม้า แล้วพูดอย่างนี้ว่า มาเถิด ท่านทั้งหลาย จงประทุษร้ายข้าพเจ้า พวกคนเลี้ยงช้าง พวกคนเลี้ยงม้า ประทุษร้ายแล้วจึงฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาวว่า พระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรเหล่านี้เป็นบั้นเฑาะก์ บรรดาพวกสมณะเหล่านี้ แม้พวกใดที่มีใช้บั้นเฑาะก์ แม้พวกนั้นก็ประทุษร้ายบั้นเฑาะก์ เมื่อเป็นเช่นนี้ พระสมณะเหล่านี้ก็ล้วนแต่ไม่ใช่เป็นผู้ประพฤติพรหมจรรย์ ภิกษุทั้งหลายได้ยินพวกคนเลี้ยงช้าง พวกคนเลี้ยงม้า พากันฟังโทษ ตีเตียน โพนทะนาอยู่ จึงกราบทูลเรื่องนั้นแต่พระผู้มีพระภาค

พระผู้มีพระภาครับสั่งกะพระภิกษุทั้งหลายว่า ดูกรพระภิกษุทั้งหลาย อนุปลัมบัน คือ บั้นเฑาะก์ ภิกษุไม่พึงให้อุปสมบท มีอุปสมบทแล้วต้องให้สึกเสีย

(วิ.มท ๔/๑๒๕)

พระภิกษุที่เป็นบั้นเฑาะก์ในที่นี้คือ ผู้ชายที่ไม่ได้มีจริตเป็นหญิงแต่ชอบร่วมเพศกับผู้ชายด้วยกันก็อาจนับเป็นกะเทยตามความหมายโดยอนุโลม ตามเรื่องในพระวินัย แม้พระภิกษุและสามเณรไม่ได้ร่วมเพศกับภิกษุที่เป็นกะเทยนั้น ก็ยังเกิดความเสียหายไปด้วย เพราะพระที่เป็นกะเทยไปขอร่วมเพศกับคนเลี้ยงช้าง คนเลี้ยงม้า ทำให้พระสงฆ์ทั้งหมด

ถูกกล่าวหาว่ามีพฤติกรรมทางเพศเช่นนั้นไปด้วย หากไม่ห้าม ก็เป็นไปได้ที่พฤติกรรมเช่นนั้นจะเกิดขึ้นในหมู่สงฆ์ซึ่งมีพระภิกษุและสามเณรจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ หากพระภิกษุและสามเณรทั้งหมดเป็นผู้ชายแท้ พฤติกรรมดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้น หากในหมู่พระภิกษุสามเณรมีบั้นเฑาะก์หรือกะเทยมากๆ เข้า สังคมสงฆ์ก็จะกลายเป็นสังคมที่วิปริตยิ่งกว่าสังคมของคนปกติ และจะไม่ได้รับความนับถืออีกต่อไป เพราะเป็นสังคมที่น่ารังเกียจในสายตาของฆราวาส พฤติกรรมเช่นนั้น แม้แต่สังคมฆราวาสเอง ก็ยังไม่ยอมรับ พระพุทธเจ้าจึงทรงตัดไฟเสียแต่ต้นลม คือห้ามบั้นเฑาะก์หรือกะเทยบวชและถ้าบวชแล้วก็ต้องให้สึก

ปัญหาคือ ไม่ใช่ว่ากะเทยทุกคนที่บวชจะทำพฤติกรรมเช่นนี้ และก็ไม่มีหลักประกันเช่นกันว่ากะเทยทุกคนที่บวชจะไม่แสดงพฤติกรรมดังกล่าวออกมา เมื่อไม่รู้ว่ามีพฤติกรรมจะเกิดขึ้นหรือไม่ จะเกิดขึ้นเมื่อใด จึงยากนักที่จะคาดเดาและควบคุม ด้วยว่าไม่อาจแยกเพศให้ต่างกับพระภิกษุทั่วไปได้ ผิดกับกรณีของพระภิกษุณีและสามเณรี แม้จะมีปัญหาแบบเดียวกัน แต่หากอยู่ร่วมสังคมกับพระภิกษุและสามเณร ก็ยังสามารถแยกเพศได้ พระพุทธเจ้าจึงให้พระภิกษุณีแยกอยู่กับพระภิกษุและสามเณร

ผู้ที่เบี่ยงเบนทางเพศนั้น หากขอบวช พระอุปัชฌาย์ก็คงไม่บวชให้ เพราะการบวชในพระพุทธศาสนาไม่ได้อยู่ที่การตัดสินใจของผู้ขอบวชเพียงฝ่ายเดียว แต่อยู่ที่พระวินัยและการวินิจฉัยของสงฆ์ว่า จะพิจารณาข้อน่าสงสัยที่มีว่า จะเป็นไปตามพระวินัยหรือไม่ด้วย หากยังไม่แน่ใจ ก็ยังไม่บวชให้

ปัญหาที่อาจจัดการได้ยากกว่าก็คือ กรณีผู้ขอบวชเป็นกะเทยแต่มีได้แสดงพฤติกรรมดังกล่าวให้ใครเห็น และพระอุปัชฌาย์ยอมบวชให้ ความเสียหายก็อาจเกิดขึ้นภายหลังได้ กรณีเช่นนี้มีได้เกิดขึ้นแต่ในสมัยปัจจุบันเท่านั้น สมัยก่อนพฤติกรรมเป็นผู้หญิงของกะเทยไม่เปิดเผยเท่าปัจจุบันซึ่งสังคมฆราวาสอ่อนปรนเรื่องพฤติกรรมของกะเทย

มากขึ้น แม้กระนั้น จะนำการผ่อนปรนของสังคมฆราวาสมาใช้กับสังคมสงฆ์ไม่ได้ เพราะสังคมฆราวาสเป็นสังคมแห่งโลกียวิสัย ส่วนสังคมสงฆ์เป็นสังคมพรหมจรรย์ กะเทยจึงเป็นปัญหาแก่สังคมสงฆ์ไม่ว่ายุคใดสมัยใด

การแก้ปัญหากะเทยบวช หรือขอบวชในพระพุทธศาสนาจะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่าย ผู้ขอบวชหากรู้ตัวว่าเป็นกะเทย ก็ต้องงดเว้น เพราะแม้ไม่บวชก็เป็นอุบาสก และปฏิบัติธรรมจนหลุดพ้นได้ ผู้ปกครองและคนรอบข้างก็ต้องช่วยกันห้ามปราม เพราะกรณีเช่นนี้เป็นเรื่องระดับสังคมสงฆ์ มิใช่ระดับปัจเจกบุคคล จะเลือกละเว้นก็ไม่ได้ด้วยจะเป็นการเลือกที่รักมักที่ชัง และเป็นช่องทางให้กะเทยที่อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนาหลุดรอดเข้ามาบวชในพระพุทธศาสนาได้ พระสงฆ์จะต้องให้ความรู้แก่สังคมในเรื่องนี้ สื่อมวลชนก็ต้องมีความเข้าใจ และเสนอข่าว เสนอความคิดที่ถูกต้องแก่สังคม พระอุปัชฌาย์จะต้องสืบสวนให้แน่ใจเท่าที่จะทำได้ก่อนที่จะบวชบุคคลใดๆ ต้องคำนึงถึงพระวินัยและภาพลักษณ์ของพระศาสนา ไม่ควรรอให้เกิดพฤติกรรมที่ก่อความเสียหายก่อน แล้วจึงให้สึก เพราะหากเกิดความเสียหายแก่พระศาสนาแล้ว จักฟื้นฟูได้ยาก และแม้จะร่วมมือกันอย่างดีแล้ว ก็อาจหลีกเลี่ยงได้ไม่หมด โดยเฉพาะพฤติกรรมตามข้อความในพระวินัยปิฎก ด้วยการร่วมเพศกับผู้ชายด้วยกันเป็นเรื่องในที่ลับ จะพบความผิดได้ก็เมื่อเกิดเรื่องฉาวโฉ่และเป็นข่าวแพร่ไปสู่สาธารณชนแล้ว ทางเดียวที่จะป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าว คือตัวผู้เป็นบัณฑิตจะต้องมีจิตสำนึกที่จะช่วยไม่ให้เกิดความเสียหาย ได้แก่ ไม่บวช หรือเลิกพฤติกรรมดังกล่าวเสียให้ขาดแล้วจึงบวช การที่จะมีจิตสำนึกเช่นนี้ได้ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องเข้าใจปัญหาให้ถ่องแท้ และตระหนักกว่าจะต้องไม่ทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่พระศาสนา

สังคมจะต้องเข้าใจให้ได้ว่า บัณฑิตที่จะเข้ามาบวชในพระศาสนา ไม่ใช่ผู้ที่จำเป็นต้องเข้ามาเพื่อพึ่งศาสนา เป็นที่เลี้ยงชีพเสมอไป แม้ว่าจะมีผู้อยู่ในฐานะเช่นนั้นอยู่ด้วย

ก็ตาม ปัญหานี้ไม่ใช่ปัญหาเฉพาะบัณฑิตเท่านั้น แต่เป็นปัญหาของผู้บวชทั้งที่เป็นผู้ชายและผู้หญิง เป็นปัญหาที่มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลและมีในทุกวิถี

ปัญหาที่จะต้องเข้าใจเรื่องข้อห้ามเกี่ยวกับัณฑิตบวชประการแรกคือ เรื่องนี้มีได้พิจารณาเฉพาะบุคคล แต่เป็นเรื่องระดับกลุ่มหรือประเภท คือ ห้ามคนที่จัดอยู่ในประเภทนี้ทั้งหมด ด้วยว่าการพิจารณาเป็นคณา ทำได้ยาก และผู้พิจารณาอาจมีมาตรฐานต่างกัน ซึ่งเสี่ยงที่จะทำให้เกิดความเสื่อมแก่พระศาสนาในภายหลัง ในอดีตสังคมค่อนข้างแคบ ความเสียหายยังแพร่ไปทั่วสังคมได้ ในปัจจุบันแม้สังคมกว้างขึ้นแต่เทคโนโลยีด้านสารสนเทศก็มีประสิทธิภาพขึ้นมาก แทนที่ความเสียหายจะจำกัดวงแคบลง กลับยิ่งแพร่ไปได้รวดเร็วและกว้างขวาง ทำให้เกิดความเสียหายมาก และร้ายแรงยิ่งกว่าอดีต แม้ว่าข่าวที่แพร่กระจายออกไปอาจเป็นเรื่องที่เกินจริง แต่เนื่องจากผู้รับข่าวเข้าใจหรือตีความข่าวคลาดเคลื่อน ทำให้มองเรื่องที่เกิดในแง่ร้ายยิ่งขึ้น

สังคมปัจจุบันมักพิจารณาเรื่องต่างๆ โดยใช้ความเสมอภาคเป็นเหตุผล พยายามทำให้คนที่ด้อยโอกาสมีโอกาสเพิ่มขึ้น หรือได้รับความเสมอภาค กรณีนี้ก็เช่นเดียวกับกรณีที่พระภิกษุณีต้องถือศีลมากกว่าพระภิกษุ และต้องไหว้พระภิกษุ หรือกรณีที่ต้องการให้บวชพระภิกษุณีในประเทศไทย เป็นความพยายามที่นำเหตุผลของสังคมปัจจุบันไปหักล้างพระวินัยหรือระเบียบกฎหมายที่พระพุทเจ้าทรงบัญญัติไว้ โดยไม่พิจารณาเหตุผลที่พระพุทเจ้าทรงบัญญัติข้อห้ามและข้อปฏิบัติไว้เช่นนั้น

กรณีบัณฑิตบวชก็เช่นกัน มีผู้พยายามเสนอว่า บัณฑิตควรได้รับฐานะทางสังคมเท่าเทียมกับผู้ชายและผู้หญิง เมื่อบวชผู้ชายและผู้หญิงได้ ก็ควรบวชบัณฑิตบวชได้เช่นกัน พระพุทเจ้าทรงแยกพระภิกษุกับพระภิกษุณีออกจากกันเพื่อป้องกันปัญหาเรื่องเพศ แต่กรณีบัณฑิตบวชนั้น มีรูปเป็นชายแต่มีจิตใจเป็นหญิง หรือเป็นชายที่ชอบผู้ชาย บางคนก็มีความสัมพันธ์ได้ทั้งสองเพศ การแยกกลุ่ม

ภิกษุบัณฑิตทำอะไรได้ลำบาก เพราะบัณฑิตเองก็ปรารถนา จะอยู่ในกลุ่มพระภิกษุมากกว่าที่จะแยกไปอยู่กลุ่มต่างหาก การจัดการเรื่องพระภิกษุกับพระภิกษุณียากอยู่แล้ว แต่การจัดการเรื่องภิกษุบัณฑิตยากยิ่งกว่า และสร้างปัญหา ได้มากกว่า เพราะเพียงสังคัมภีร์ก็เกิดปัญหาขึ้นแล้ว ดังกรณีที่เป็นเหตุแห่งการบัญญัติพระวินัย

บัณฑิตที่ตั้งใจบวชเพื่อความหลุดพ้นอาจมีอยู่ หากสามารถเลิกพฤติกรรมได้ ก็สามารถบวชได้ เพราะ ความเป็นบัณฑิตก็มีใช้เรื่องที่ไม่เปลี่ยนแปลงไม่ได้ จะเห็นได้ว่าคนที่ไม่เป็นบัณฑิตสามารถเปลี่ยนเป็นบัณฑิตได้ และคนที่เป็นบัณฑิตก็สามารถเปลี่ยนเป็นชายได้เช่นกัน ข้อเท็จจริงนี้พบได้ทั่วไปในสังคม ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ต้องเปลี่ยนทั้งจิตใจและพฤติกรรมเพื่อทำให้สาธารณชน ลินความเคลือบแคลงสงสัย คนที่เป็นบัณฑิตก็อาจเป็น มากน้อยต่างกัน คนที่เลิกพฤติกรรมได้ง่ายก็มี เลิกยากก็มี ผู้ที่บวชอยู่ก็อาจมีบางส่วนที่มีจิตใจเป็นบัณฑิตอยู่บ้าง โดยไม่แสดงพฤติกรรมออกมาให้เห็น บัณฑิตที่ตั้งใจ เลิกพฤติกรรมและพยายามปรับจิตใจของตนให้พ้นจาก ความเป็นบัณฑิต ก็น่าจะอนุญาตให้บวชได้ ในทำนอง เดียวกัน ชายหรือหญิงก็ต้องปรับจิตใจให้ละความต้องการ ทางเพศ ทั้งหมดนี้เป็นความเห็นของผู้เขียน ผู้ที่ตีความ พระวินัยตามตัวหนังสือและเชื่อว่าความเป็นบัณฑิต ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ ย่อมจะไม่เห็นด้วย การถือตามตัว หนังสือเช่นนั้นอาจมีปัญหา เช่น ชายที่มีเสียงเป็นหญิงหรือ เป็นคนเรียบบร้อยก็อาจถูกห้ามให้บวช เพราะต้องสงสัยว่า เป็นบัณฑิต ส่วนบัณฑิตก็อาจปิดบังพฤติกรรมจนได้ บวช ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนจึงได้กล่าวแต่ต้นว่า ต้องร่วมมือกัน ทุกฝ่าย และพิจารณามีให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนา แม้ไม่อาจแก้ปัญหากันทั้งหมดได้ ก็น่าจะบรรเทาปัญหาลงได้ มาก เว้นแต่กรณีที่เป็นบัณฑิตเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัว โดย ไม่พิจารณาโทษที่จะเกิดแก่พระศาสนา

ข้อเท็จจริงที่ว่าบัณฑิตก็มีปัญหา สามารถ ศึกษาพระธรรมจนหลุดพ้นได้ และเป็นกำลังในการเผยแผ่ พระศาสนาได้ เรื่องนี้เป็นคนละประเด็นกับเรื่องบัณฑิต ทำให้เกิดความเสียหายแก่พระศาสนา หากบัณฑิตก็เลิก พฤติกรรมบัณฑิตได้ ก็เท่ากับว่ากลายเป็นชาย และสามารถบวชสืบพระศาสนาได้ แต่หากเลิกพฤติกรรมทั้งกาย และใจไม่ได้ ความเสียหายก็ย่อมเกิดแก่พระศาสนา รวมทั้ง ตัวบัณฑิตเอง คือ บัณฑิตที่ยังติดอยู่แต่ในโลภีวิสัย ไม่อาจพัฒนาตนไปสู่ความหลุดพ้นได้ เราต้องไม่นำบัณฑิต ที่เลิกพฤติกรรมได้กับที่เลิกพฤติกรรมไม่ได้ไปปะปนกัน

อาจมีผู้เห็นว่า ปัจจุบันในบัตรประชาชนระบุ สถานภาพของบัณฑิตว่าเป็นชาย ก็ต้องถือว่าเป็นผู้ชาย ข้อนี้พระพุทธเจ้ามิได้ทรงพิจารณาจากเพศที่สังคมกำหนด แต่ทรงพิจารณาจากพฤติกรรม ผู้ที่บัตรประชาชนระบุว่า เป็นชาย เมื่อไปคัดเลือกทหารกองเกิน ทางราชการก็ไม่ คัดเลือกให้เข้าเป็นทหาร ก็ในเมื่อสังคมฆราวาสซึ่งถือ การละความพึงพอใจทางเพศน้อยกว่าสังคมสงฆ์ ยังเกรง ความวุ่นวายที่จะเกิดขึ้น สังคมสงฆ์ซึ่งถือการละความ พึงพอใจทางเพศเป็นเรื่องสำคัญ ย่อมต้องแก้ปัญหานี้เสีย แต่ต้น ด้วยการห้ามบวชผู้มีพฤติกรรมเป็นบัณฑิต การแก้ปัญหากันโดยตัดไฟเสียแต่ต้นลมย่อมจะดีกว่าแม้แต่ใน สังคมปัจจุบันก็ตาม

บางคนเห็นว่าการทำเช่นนั้นเท่ากับปิดกั้นโอกาสที่ บัณฑิตจะพัฒนาเป็นคนดี ปิดกั้นโอกาสไม่ให้นักบวช มีโอกาสปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้น ข้อนี้จะต้องเข้าใจว่า พระพุทธศาสนามีได้ห้ามความเป็นคนดีหรือความหลุดพ้น แก่ผู้ใดเลย ผู้หญิงไม่จำเป็นต้องบวชเป็นภิกษุณี ก็หลุดพ้นได้ นางวิสาขา มหาอุบาสิกา ก็เป็นพระอริยบุคคลระดับโสดาบัน บุคคลไม่ว่าจะอยู่ในฐานะนักบวชหรือฆราวาส หากตั้งใจ ปฏิบัติธรรมตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ก็ย่อมมีโอกาส หลุดพ้นได้ตามความเพียรและตามปัญญาของตน บัณฑิตก็ เช่นกัน แม้จะเป็นฆราวาส ก็สามารถหลุดพ้นได้ หากมี

ความเพียรและมีปัญญา พระพุทธศาสนามีได้กีดกันใครเลย ในเรื่องความหลุดพ้น ไม่กีดกันด้วยเหตุปัจจัยภายนอกใดๆ ทั้งสิ้น ไม่บังคับและไม่ห้ามบุคคลที่ต้องการปฏิบัติธรรม

อาจมีผู้แย้งว่า แม้กระนั้น พระพุทธศาสนาก็ไม่ให้ความเสมอภาคเรื่องการบวชบ้นเฑาะก์ ข้อนี้อธิบายได้ว่า ความเสมอภาคในโอกาสปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องสำคัญกว่า พระพุทธศาสนามีได้ห้ามโอกาสเข้าถึงความจริงอันเป็นปรมาตม์ ในขณะที่เดียวกัน ก็มีได้มองข้ามความแตกต่างทางเพศอันเป็นธรรมชาติของแต่ละบุคคล พระพุทธศานายอมรับความเป็นคน แต่ก็ไม่ได้มองข้ามความแตกต่างด้านร่างกายฐานะ ความดีความชั่ว ตลอดจนข้อแตกต่างสำคัญๆ อันเนื่องมาจากธรรมชาติและศักยภาพของบุคคล กล่าวคือ พระพุทธศานายู่กับความจริง มิได้อยู่กับความฝันหรือความเชื่อ เช่น พระพุทธศานาไม่ให้โจรบวช โจรในที่นี้หมายถึง ผู้ที่ยังเป็นโจรอยู่ มิใช่โจรกลับใจโดยสิ้นเชิงแล้ว อย่างองคูลิมล การไม่ให้โจรบวชก็มีเหตุผลอีกอย่างหนึ่งเป็นกรณีเฉพาะซึ่งต่างกัน มิใช่ว่าเมื่อเป็นคนแล้ว ก็เท่ากันหมด ไม่ว่าจะเป็นคนปกติ โจร หรือบ้นเฑาะก์

ความเห็นแย้งอีกประการหนึ่งก็คือ สังคมปัจจุบันมีแนวโน้มยอมรับบ้นเฑาะก์มากขึ้น พระที่เป็นบ้นเฑาะก์บางวัดก็เป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน ดังนั้นพระพุทธศานาจึงควรยอมให้บ้นเฑาะก์บวชได้ แต่ปัญหาว่ามี การยอมรับดังกล่าวเป็นการยอมรับบรรณิยทางเพศของบ้นเฑาะก์ด้วยหรือไม่ หรือว่ายอมรับเพราะพระที่เป็นบ้นเฑาะก์ก็ได้สร้างความเจริญทางวัดกุแก้ววัด หากเป็นเหตุผลประการหลัง ก็ไม่เกี่ยวกับข้อบัญญัติตามพระวินัย ความเป็นพระภิกษุที่ถูกต้องไม่เกี่ยวกับการสร้างความเจริญแก้ววัด อีกทั้งการสร้าง ความเจริญแก้ววัดก็ไม่ใช่น้ำที่โดยตรงของพระภิกษุสงฆ์ พระภิกษุมีหน้าที่หลักคือ ปฏิบัติพระธรรมวินัยและดำเนินชีวิตไปสู่ความหลุดพ้น การพัฒนาวัดเป็นหน้าที่รอง หากบ้นเฑาะก์จะพัฒนาวัดด้วยเป็นศรัทธาเฉพาะตน ก็ทำได้โดยไม่จำเป็นต้องบวช เหตุผลที่สังคมเฉพาะหรือสังคมทั่วไปยอมรับ

บ้นเฑาะก์ก็เป็นเหตุผลของฆราวาส ไม่เกี่ยวกับพระวินัยที่มีเหตุผลเพื่อรักษาพระศานา เหตุผลของฆราวาสก็เช่น การมีเพศสัมพันธ์กับคนเพศเดียวกันมิใช่เป็นเรื่องผิด ไม่อาจใช้กับพระพุทธศานาซึ่งถือพรหมจรรย์เป็นเรื่องสำคัญ หากยอมรับเหตุผลเช่นนั้น พระสงฆ์กับฆราวาสก็ไม่ต่างกัน แม้ยุคสมัยเปลี่ยนไป พฤติกรรมของบ้นเฑาะก์อาจเป็นที่ยอมรับของสังคมฆราวาส แต่พฤติกรรมของบ้นเฑาะก์ที่เหมือนเมื่อครั้งพุทธกาลก็ยังคงเป็นภัยแก่พระศานาเหมือนเดิม และผิดพระวินัยเหมือนเดิม

มีข้อควรพิจารณาอีกประการหนึ่ง หากบ้นเฑาะก์ไม่ได้ทำผิดอย่างที่ปรากฏในพระวินัย เพียงแต่แต่งหน้าทาปากซึ่งเป็นเรื่องทางกาย ส่วนเรื่องทางใจนั้นมุ่งมั่นปฏิบัติธรรมเพื่อความหลุดพ้น จะเป็นเรื่องผิดพระวินัยหรือไม่ในพระวินัยการกระทำดังกล่าวถือว่าไม่เหมาะสมแก่สมณสาธุคือ ภิกษุต้องไม่ปรุงแต่งร่างกาย แม้แต่พระภิกษุณีที่หาผ้ารัดเอวสวยๆ มาแต่งแข่งกัน พระพุทธเจ้าก็ยังมีบัญญัติพระวินัยห้ามไว้ พระภิกษุที่แต่งหน้าทาปากนั้นยิ่งกว่าพระภิกษุณีที่รัดเอวด้วยผ้าสวยงาม การรักสวยรักงามจนพอใจในการแต่งหน้าทาปากหรือแสดงจริตกิริยาอย่างผู้หญิง แล้วบอกว่าเป็นเรื่องทางกาย ส่วนทางใจได้ละเว้นสิ้นแล้ว จะเป็นไปได้หรือไม่ เพราะวาจาและการกระทำล้วนแต่มาจากเจตนาซึ่งเป็นเรื่องของใจ แม้แต่ความสวยความงามยังละไม่ได้ จะให้เชื่อว่าจะกิเลสอันที่หนักยิ่งกว่าและเป็นเรื่องทางใจได้อย่างไร

ผู้ที่พระพุทธเจ้าห้ามบวชเช่นนาคนั้น เป็นผู้ปรารถนาบวชโดยบริสุทธิ์ใจ พระพุทธเจ้ายังห้ามไม่ให้บวช บ้นเฑาะก์ซึ่งมีพฤติกรรมทำให้พระพุทธศานามัวหมอง จนพระพุทธเจ้าต้องบัญญัติพระวินัยห้ามบวช จะต้อต้งเพื่อจะบวชด้วยเหตุผลต่างๆ ดังกล่าวนั้นสมควรหรือไม่ พวกนาคแม้ไม่ได้บวช ก็ยังตั้งใจปฏิบัติธรรมและรักษาพระศานา บ้นเฑาะก์แม้บวชไม่ได้ ก็น่าจะเอาอย่างนาค ที่ควรแสดงให้สังคมเห็นว่า บ้นเฑาะก์ก็รักษาธรรมได้นำจะตีกว่า ความเสมอภาค

ในเชิงสถาบันเป็นเรื่องสมมติและเป็นเหตุผลเชิงสังคม แต่ความเสมอภาคในการเข้าถึงพระสัทธรรมมุ่งสู่ปรมาตม์เป็นเหตุผลเชิงศาสนาและสำคัญยิ่งกว่า พระวินัยข้อนี้เป็นเรื่องเกี่ยวแก่ความสงฆ์ของคนต่อสถาบันสงฆ์ หากให้บัณฑิตก็บวชได้ จะแก้ความสงสัยดังกล่าวได้หรือ ศาสนาเป็นสถาบันสังคม แต่ไม่ใช่สถาบันที่ต้องคล้อยตามความนิยมของสังคม ในทางตรงกันข้ามศาสนาเป็นสถาบันที่ต้องนำสังคมไปสู่ความดีงาม จึงเตือนสังคมเมื่อกำลังดำเนินไปในทางที่ไม่ดีที่ไม่เหมาะสม

จิตใจเป็นธรรมชาติภายในนั้น ละยากเปลี่ยนยาก แต่ก็ได้เปลี่ยนได้ กิเลสที่ติดตัวมาก็ละยากเปลี่ยนยาก แต่ก็ได้เปลี่ยนได้เช่นกัน กิเลสเรื่องชายชอบหญิง หญิง

ชอบชาย ชายที่ใจเป็นหญิง หรือชายที่ชอบชาย ล้วนแต่เป็นกิเลสที่ละได้เปลี่ยนได้ทั้งสิ้น พฤติกรรมชายเป็นหญิง หญิงเป็นชาย เป็นพฤติกรรมภายนอก ซึ่งจะง่ายกว่าเปลี่ยนง่ายกว่าการละกิเลสที่ติดใจในสันดาน หากบุคคลจะบวชก็ต้องเปลี่ยนสภาวะของตนจากผู้ที่ไม่ได้ให้เป็นผู้ที่บวชได้เสียก่อน และสังคมต้องเข้าใจว่า บัณฑิตก็เป็นเรื่องของจิตใจและเปลี่ยนได้ ไม่ใช่เรื่องที่ตายตัว คนเลวเปลี่ยนเป็นคนดีนั้นยากกว่า ก็ยังยอมรับกันว่าเปลี่ยนได้ การยอมรับพระวินัย แล้วให้บัณฑิตก็เปลี่ยนแปลงตนเอง ยอมรับว่าการยอมรับบัณฑิตแล้วแก้ไขพระวินัย ซึ่งเป็นพุทธบัญญัติที่สำคัญพุทธบัญญัตินี้ก็อุปไปด้วยเหตุผลที่ลึกซึ้งและเป็นอภิปรัชญาจนถึงบัดนี้

